

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till omsorgsnämnden

Datum:
2022-10-31

Diarienummer:
OSN-2022-00460

Handläggare:
Petra Sundström, Rikard Sörell

Kommunalt bostadstillägg

Förslag till beslut

Omsorgsnämnden beslutar

1. **att** föreslå kommunfullmäktige att godkänna utredningen och besluta i enlighet med föredragningen.

Ärendet

Kommunstyrelsen ålade i Mål och budget 2022 med plan för 2023–2024 omsorgsnämnden att utreda förutsättningar och villkor för att inrätta ett kommunalt bostadstillägg med syftet att kompensera för de merkostnader som funktionsnedsättningen medför i ordinärt boende.

Utredningen visar (se bilaga 1) att det inte är ändamålsenligt att införa ett kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för en sådan reform vore inte heller försvarlig sett i relation till den eventuella ekonomiska effekt som reformen kan tänkas leda till för enskilda individer. Sannolikt skulle endast få personer komma i fråga för bidraget. Av dessa skulle dessutom flera personer riskera att bidraget går till en höjd omvårdnadsavgift eller hyreshöjningar.

Beredning

Beredning har skett av strateg inom enhet Avtal och marknad tillsammans med ekonomistrateg. Ärendet har beretts i vård- och omsorgsförvaltningens stabsledning. Utredning för kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning har skickats på remiss till Funktionsrätt. Funktionsrätts svar finns i bilaga 2 och förvaltningens bemötande i bilaga 3.

Föredragning

Omsorgsnämnden fick i Mål och budget 2022 i uppdrag att utreda förutsättningar och villkor för att inrätta ett kommunalt bostadstillägg med syftet att kompensera för de merkostnader som funktionsnedsättningen medför i ordinärt boende. I uppdraget ingår även att undersöka utformning och finansiering av ett kommunalt bostadstillägg i särskilda boenden. Med uppdraget kommer finansiering motsvarande 800 000 kronor för 2022 som är nivåhöjande.

Personer med funktionsnedsättning och som bor på den ordinarie bostadsmarknaden i hyresrätt, bostadsrätt eller hus har möjlighet att påverka sin kostnad för boende. Förvaltningen kan inte se att denna möjlighet är mindre för personer med funktionsnedsättning än för befolkningen i övrigt. Individens möjlighet att själv påverka sina kostnader och att välja boende utifrån bland annat ett ekonomiskt perspektiv innebär att det möjligen kan saknas skäl att särbehandla denna grupp individer genom extra bidrag, då det är andra faktorer än funktionsnedsättningen som påverkar hyrans storlek.

För personer med funktionsnedsättning som bor i bostad med särskild service – vare sig denna beviljats med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) - finns inte samma möjligheter att själv kunna välja och byta bostad utifrån hyresnivå. För dessa personer är det andra faktorer som styr valet av boende, och förvaltningen gör ofta en matchning av individ och boeenderbjudande för att kunna säkerställa att lagstadgade krav uppfylls i samband med verkställigheten av dessa boendeinsatser.

I bostad med särskild service SoL betalar den enskilde omvårdnadsavgift. En ökning av den enskildes inkomst och/eller rätt till bidrag ökar den enskildes avgiftsutrymme. Det är därmed inte säkert att det vore ändamålsenligt att ge bidrag till personer i bostad med särskild service SoL eftersom det innebär att den enskilde kan få betala mer i omvårdnadsavgift för insatsen vilket får till följd att den enskilde inte nödvändigtvis får mer disponibel inkomst i slutändan.

Flera privata leverantörer tar även hänsyn till taket för bostadstillägg, aktivitets- och sjukersättning samt andra eventuella bidrag som riktar sig till målgruppen vid hyressättning i boende LSS. Det finns därför en risk att ökade bidrag leder till motsvarande hyreshöjningar för individen. I vart fall ligger hyresnivåerna utom kommunens kontroll i de fall den enskilde inte bor i en verksamhet som bedrivs av kommunens egenregi.

Det finns således svårigheter i utformningen av ett bidrag – dels då det krävs sakliga skäl för att gynna denna grupp av individer, dels då det kan vara svårt att kontrollera att bidraget i slutändan leder till ökad disponibel inkomst för individen.

Beräkningarna över hur ekonomin kan se ut för personer med funktionsnedsättning som har den lägsta aktivitets- och sjukersättningen visar att den med lägst inkomst från aktivitets- och sjukersättning har mer pengar kvar att leva för än gränsen för riksnormen för skälig levnadsnivå. Utifrån det perspektivet så har personer med funktionsnedsättning med den lägsta inkomsten från aktivitets- och sjukersättningen en inkomst som överstiger riksnormen. Dessa personer har således möjlighet att kunna betala sin hyra, även om denna hamnar över Försäkringskassans högsta godtagbara hyra. Detta kan indikera att det är relativt få personer med funktionsnedsättning som skulle ha rätt till ett kommunalt bostadstillägg.

Nämnden har endast ett fåtal lägenheter som överstiger Försäkringskassans högsta godtagbara hyra som då, om Uppsala kommun skulle följa övriga kommuner som har infört kommunalt bostadsbidrag, skulle kunna beviljas ett sådant bidrag.

Att införa ett kommunalt bostadstillägg som endast riktar sig till personer med funktionsnedsättning och som bor i ordinärt boende ser förvaltningen inte vara möjligt att genomföra. Kommunen har i uppgift att behandla alla medborgare lika. Om det föreligger sakliga skäl så kan kommunen fatta ett beslut som går emot denna regel. Omsorgsnämnden har cirka 833 personer med funktionsnedsättning som bor på bostad med särskild service SoL och LSS. Personer som bor på ett boende har liten möjlighet att själv påverka sin hyra genom att exempelvis välja boende utifrån hyresnivå eller byta till ett boende med lägre hyra. Denna möjlighet är större för personer med funktionsnedsättning som bor i egen hyresrätt, bostadsrätt eller hus. Förvaltningen har därmed utrett de förutsättningar som finns för att införa kommunalt bostadstillägg riktat till personer med funktionsnedsättning som bor i bostad med särskild service enligt SoL och LSS.

Förvaltningens sammanfattande bedömning är att det inte är ändamålsenligt att införa ett kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för en sådan reform vore inte heller försvarlig sett i relation till den eventuella ekonomiska effekt som reformen kan tänkas leda till för enskilda individer. Sannolikt skulle endast få personer komma i fråga för bidraget, och av dessa skulle flera personer riskera att bidraget går åt till en höjd omvårdnadsavgift eller hyreshöjningar. Förvaltningens förslag är därför att kommunalt bostadsbidrag inte införs.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 31 oktober 2022
- Bilaga 1, Utredning om införande av kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning
- Bilaga 2, Remissvar från Funktionsrätt den 10 oktober 2022
- Bilaga 3, Vård- och omsorgsförvaltningens bemötande av remissvar Funktionsrätt den 25 oktober 2022

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Vård- och omsorgsförvaltningen
Utredning

Handläggare:
Rikard Sörell, Petra Sundström

Utredning om införande av kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning

Innehåll

1. Inledning och uppdrag	3
1.1 Utredningens upplägg	3
2 Övergripande information om bostadstillägg, aktivitets- och sjukersättning samt avgifter för kommunala insatser	4
2.1 Kommunalt bostadstillägg	4
2.2 Statligt bostadstillägg och högsta godtagbara hyra	4
2.3 Inkomst, aktivitets- och sjukersättning.....	5
2.4 Kommunala insatser samt avgifter för biståndsbedömda insatser i Uppsala kommun	5
2.5 Sammanfattning och reflektion.....	5
3. Omvärldsbevakning.....	6
3.1 Kommunalt bostadstillägg i andra kommuner.....	6
3.2 Hyrestak	6
3.3 Betänkande översyn av merkostnad i LSS-bostad	7
3.4 Sammanfattning och reflektion.....	7
4. Uppsala kommun.....	8
4.1 Hyressättningsprincip för boenden inom nämndens ansvarsområde	8
4.2 Hyressättningsprinciper för boenden hos externa leverantörer.....	9
4.3 Hyreskostnad i bostad med särskild service	9
4.4 Hyreskostnad i ordinärt boende	10
4.5 Sammanfattning och reflektion.....	11
5. Ekonomi	11
5.1 Beräkning ekonomi, brukare.....	11
5.2 Kostnad kommunalt bostadstillägg.....	13
5.3 Sammanfattning och reflektion.....	13
6. Sammanfattande analys och förslag på beslut	13

1. Inledning och uppdrag

Kommunstyrelsen ålade i Mål och budget 2022 med plan för 2023–2024 (KSN-2020-03215) omsorgsnämnden att utreda förutsättningar och villkor för att inrätta ett kommunalt bostadstillägg med syftet att kompensera för de merkostnader som funktionsnedsättningen medför i ordinärt boende. I uppdraget ingår även att undersöka utformning och finansiering av ett kommunalt bostadstillägg i särskilda boenden. Med uppdraget kommer finansiering motsvarande 800 000 kr för 2022 som är nivåhöjande.

Kommunalt bostadstillägg förkortas KBT i vissa delar av utredningen. Andra förkortningar som förekommer är: SoL för Socialtjänstlagen och LSS för Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade.

1.1 Utredningens upplägg

Kapitel 2 inleds med en beskrivning av kommunalt bostadstillägg samt enligt vilka lagar ett sådant bidrag kan införas. Vidare i kapitlet följer information om statligt bostadstillägg och högsta godtagbara hyra för bidraget, information om aktivitets- och sjukersättning samt information om kommunala avgifter för biståndsbedömda beslut. Avslutningsvis följer en sammanfattning och reflektion för kapitlet. Syftet med kapitel 2 är att ge läsaren en inblick i de ekonomiska förutsättningarna som personer med funktionsnedsättning kan ha.

I kapitel 3 följer en omvärldsbevakning över kommuner som har valt att införa kommunalt bostadstillägg. Vi har även valt att tillägna ett avsnitt till hyrestak då genomlysningen visade på att några kommuner har infört detta i stället för ett kommunalt bostadstillägg. I omvärldsbevakningen har även information från den statliga utredningen om *Boende på (o)lika villkor* inhämtats. Syftet med kapitlet är att få en nationell överblick på kommunalt bostadstillägg. Kapitlet avslutas med en sammanfattning och reflektion.

Kapitel 4 inleds med en beskrivning över hur många personer som bor på nämndens boenden samt vilka förutsättningar som är viktiga att ta hänsyn till vid val/erbjudande av boende. I kapitlet presenteras även de hyressättningsprinciper som tillämpas för nämndens lägenheter samt en översikt över befintliga hyror som överstiger taket för statligt bostadstillägg. Beskrivningen inkluderar både hyror inom bostäder LSS och bostäder inom SoL. Kapitlet tar även upp vilken hyresprincip som flera externa leverantörer inom boendeverksamhet tillämpar. Syftet med kapitlet är att få kunskap om hur hyror inom nämndens bestånd förhåller sig till Försäkringskassans bostadstillägg. I kapitlet finns även ett kort avsnitt gällande ordinärt boende. Kapitlet avslutas med en sammanfattning och reflektion.

I kapitel 5 presenteras räkneexempel på hur ekonomin för brukare med lägsta aktivitets- och sjukersättning ser ut. Räkneexemplen utgår från uppgifter från Försäkringskassan och sätts i relation till riksnormen för försörjningsstöd. Syftet med avsnittet är för att få en förståelse för hur ekonomin kan se ut för personer med den lägsta ersättningen samt hur ekonomin förhåller sig till den minnivå som alla medborgare ska garanteras ha kvar att leva på. I kapitlet tillägnas även ett avsnitt för vad som kan vara av vikt för kommunen att ta i beaktning vid ställningstagande om ett kommunalt bostadstillägg ska införas. Kapitlet avslutas med en kort sammanfattning och reflektion.

I kapitel 6 följer förvaltningens sammanfattande analys och förslag till beslut.

2 Övergripande information om bostadstillägg, aktivitets- och sjukersättning samt avgifter för kommunala insatser

2.1 Kommunalt bostadstillägg

Kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning som på grund av sin funktionsnedsättning har merkostnader för sitt boende har funnits sedan 1960-talet (tidigare benämnt Kommunalt bostadstillägg till handikappade ”KBH”). Bidraget fungerar som ett komplement till övriga bostadsstöd så som statligt bostadstillägg.

Kommunalt bostadstillägg och utformandet av ett sådant finns inte reglerat i lag. Kommuner kan inom Lagen om kommunala befogenheter (SFS 2009:47), 2 kap. 6 § lämna enskilda hushåll ekonomiskt stöd i syfte att minska deras kostnader för att skaffa eller inneha en permanentbostad. Kommunen kan även enligt Socialtjänstlag (2001:453), 4 kap 2 § lämna bistånd utöver vad som anges enligt 4 kap 1 § SoL om bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå. Beslut enligt 4 kap 2 § SoL går inte att överpröva genom förvaltningsbesvär utan endast genom laglighetsprövning.

Oavsett om kommuner väljer att införa kommunalt bostadstillägg med stöd av Lagen om kommunala befogenheter eller som biståndsbeslut enligt 4 kap 2 § SoL så ska det finnas tydliga tillämpningsregler för hantering och bedömning av bidraget. Detta för att säkerställa att kommuner tillämpar likvärdiga bedömningar och beräkningar i varje enskilt ärende.

2.2 Statligt bostadstillägg och högsta godtagbara hyra

Det statliga bostadstillägget handläggs och betalas ut av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Från och med den 1 januari 2022 har den högsta hyran för beräkning av statligt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning under 65 år räknats upp från 6 200 kr till 7 500 kronor per månad. Med högsta hyra för beräkning av bostadstillägg menas det tak som ger rätt till bostadstillägg. Den del som överstiger detta tak ger inte rätt till mer bostadstillägg. En enskild kan som mest få 6 550 kr per månad i statligt bostadstillägg.

Utöver ovanstående information om tak för beräkning av statligt bostadstillägg så anger även Försäkringskassan vilken hyra som är den högsta godtagbara hyran. Försäkringskassans föreskrifter för 2022 om högsta godtagbara hyra i kommuner med fler än 75 000 invånare är¹:

- 8 775 kr per månad för hushåll med en till två vuxna.
- 9 600 kr per månad för hushåll med en till två vuxna och ett barn.
- 12 050 kr per månad för hushåll med en till två vuxna och två barn.
- 14 375 kr per månad för hushåll med en till två vuxna och tre barn. För hushåll med fler än tre barn så räknas högsta hyran upp med 2 450 kr per barn.

¹ Försäkringskassans författningssamling ISSN 1652-8735, FKFS 2021:6

2.3 Inkomst, aktivitets- och sjukersättning

Personer med funktionsnedsättning har i flera fall sin inkomst från Försäkringskassan i form av aktivitets- eller sjukersättning. Hur mycket sjukersättning som betalas ut är beroende av om personen har arbetat tidigare eller inte. Den som har arbetat tidigare kan som mest få sjukersättning på 19 531 kr per månad före skatt. Den som inte har arbetat eller har haft mycket låga inkomster får en garantiersättning, denna garantiersättning uppgår till högst 11 190 kr per månad före skatt. För dem som bor i bostad med särskild service LSS så är garantiersättningen den vanligaste inkomsten. Garantiersättningen är även vanligt för personer som bor på ett boende enligt SoL.

Den 1 januari 2022 genomfördes flera ändringar för personer som har aktivitets- och sjukersättning utöver höjt statligt bostadstillägg. Lägsta nivåerna i sjuk- och aktivitetsersättning höjdes med mellan 11% och 13%. Det har även genomförts en skattesänkning för sjuk- och aktivitetsersättning som beräknas ge personer som har dessa ersättningar en skattesänkning på i genomsnitt 10 000 kr per år.

2.4 Kommunal insatser samt avgifter för biståndsbedömda insatser i Uppsala kommun

Vid biståndsbedömda insatser enligt socialtjänstlagen kan den enskilde få betala en kommunal avgift för sitt stöd, så kallad omvårdnadsavgift. Insatser enligt LSS är däremot alltid avgiftsfria för den enskilde.

Vid beräkning av omvårdnadsavgift så ska kommunen försäkra sig om att den enskilde har tillräckliga medel kvar, ett så kallat minimibelopp för att täcka normala kostnader för personliga behov och övriga normala levnadskostnader. Den enskilde kan som högst få betala kommunal omvårdnadsavgift på 2 170 kr per månad under året 2022. Vid insatsen bostad med särskild service SoL betalar den enskilde en omvårdnadsavgift utöver hyran för bostaden. I ordinärt boende är stödinsatsen hemtjänst SoL en avgiftsbelagd insats medan boendestöd SoL är avgiftsfri för den enskilde. Enskilda som har kommunal hälso- och sjukvård betalar en avgift för detta.

2.5 Sammanfattning och reflektion

Även om kommunalt bostadstillägg inte finns reglerat i lag så kan kommuner välja att införa ett sådant bidrag genom lagen om kommunala befogenheter eller som ett biståndsbeslut enligt 4 kap 2 § SoL.

Från och med den 1 januari 2022 så har det genomförts flera statliga åtgärder för att förbättra ekonomin för personer som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning. Den reella effekten av de höjda ersättningarna blir dock mindre för personer som har insatser enligt SoL och som betalar omvårdnadsavgift. Detta med anledning av att den enskilde kan få betala mer i omvårdnadsavgift när den enskildes avgiftsutrymme ökar. Det innebär att ändringarna med höjt bostadstillägg och sjuk- och aktivitetsersättning samt sänkt skatt får mer gynnsam ekonomisk effekt för personer med insatser enligt LSS och för personer i ordinärt boende som har boendestöd än för de personer som har stödinsatser enligt socialtjänstlagen där omvårdnadsavgift tas ut.

3. Omvärldsbevakning

3.1 Kommunalt bostadstillägg i andra kommuner

Det har varit svårt att få fram hur många av landets kommuner som har valt att införa ett kommunalt bostadstillägg. Enligt uppgift från utredningen *Boende på (o)lika villkor* SOU 2021:14 var det 21 kommuner som hade angivit att de hade infört detta.

Vid förvaltningens genomlysning så har vi jämfört 14 kommuner som har infört kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning. Kommuner som ingår i genomlysningen är; Stockholms stad, Tranemo, Ulricehamn, Sollentuna, Göteborg, Partille, Österåker, Täby, Kungsbacka, Eskilstuna, Ekerö, Bjuv, Gävle och Strängnäs.

Samtliga fjorton kommuner som förvaltningen har tittat på har infört kommunalt bostadstillägg till personer boende i bostad med särskild service LSS och tretton av dessa för särskilt anpassad lägenhet enligt LSS. Elva av kommunerna har även riktat bostadstillägget till personer som bor i bostad med särskild service SoL och två av kommunerna har även inkluderat kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning som bor i ordinärt boende.

Områden där kommunerna har infört kommunalt bostadstillägg (KBT)			
Bostad med särskild service LSS	Särskilt anpassad bostad LSS	Bostad med särskild service SoL (under 65 år)	Ordinärt boende
14	13	11	2

Gemensamma krav för att kommunerna ska bevilja kommunalt bostadstillägg är att den enskilde ska ha beviljats det högsta statliga bostadstillägget och att hyran ska överstiga högsta godtagbara hyran som är fastställd av Försäkringskassan. För elva av kommunerna så ställs även krav på att behovet av bostaden ska ha uppstått på grund av den enskildes funktionsnedsättning.

Utöver de krav som beskrivs ovan har fler av kommunerna även krav på att:

- den enskilde ska ha högre boendekostnad på grund av sin funktionsnedsättning,
- hyressättningen ska vara skälig utifrån funktionsnedsättningen,
- bostadsyta och antal rum ska vara skälig utifrån funktionsnedsättningen,
- den enskilde måste inkomma med en ny ansökan om bostadstillägg inför varje nytt kalenderår.

Genomlysningen visar att kommuner hanterar ansökan och hantering av KBT olika. Det finns kommuner som hanterar ansökan via biståndsbedömning och bistånd enligt 4 kap 2 § SoL. Andra kommuner har särskilda avgiftshandläggare som ansvarar för hanteringen av KBT.

3.2 Hyrestak

Förvaltningen har även funnit uppgifter om att vissa kommuner har infört ett så kallat hyrestak även kallat maxhyra för särskilda boendeformer i stället för ett kommunalt bostadstillägg. Hyrestak innebär att kommunen subventionerar hyror som överstiger av kommunen antagen högsta hyra oavsett den enskildes ekonomiska förmåga. Införande av hyrestak måste först förhandlas med hyresgästföreningen.

Kommuner som infört hyrestak är bland annat:

- Mörbylånga kommun, har tillämpat hyrestak sedan 2005 för särskilda boenden för äldre. Hyrestaket följer Pensionsmyndighetens högsta godtagbara hyra för bostadstillägg.
- Tyresö kommun har en modell för hyressättning inom boende LSS som subventionerar hyran till vad som bedöms vara en skälig hyresnivå. Med skälig hyresnivå så utgår kommunen från det högsta hyresbelopp som Försäkringskassan tar hänsyn till.
- Ale kommun införde 2021 en ny hyresmodell för hyressättning i boende LSS där ett hyrestak på 7000 kronor per månad infördes. Beslut fattades även om årlig uppräknings av hyrestaket i enlighet med den genomsnittliga hyresökningen inom allmännyttan för kommunen.
- Malmö införde hyrestak i boende LSS under år 2019 på 5 000 kr per månad. Den 1 april 2022 höjde Malmö hyrestaket till 5 194 kronor per månad. Det är det lägsta hyrestak som förvaltningen har funnit vid sin genomlysning.

3.3 Betänkande översyn av merkostnad i LSS-bostad

Regeringens betänkande *Boende på (o)lika villkor - merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS (SOU 2021:14)* belyser kostnader kopplade till att bo i ett boende LSS. Den enkätundersökning som genomfördes i utredningen visade att flera kommuner hade hyror som var högre än vad som tas i beaktning för statligt bostadstillägg (36,5 %). Utredningen belyser även att i jämförelse med övriga befolkningen så är andelen av den enskildes kostnad för bostad i relation till inkomsten i de flesta fall högre för personer som bor i bostad med särskild service LSS.

Betänkandet visar att mer än hälften av alla som bor i ett boende LSS bor i kommuner som inkluderar gemensamhetsutrymmena som en värdehöjande faktor vid beräkning av den enskildes hyra. Detta förfarande bidrar till att den enskildes hyra i boende LSS blir högre än för andra jämförbara lägenheter.

Annan fakta hämtad från betänkandet som berör kommuner som infört någon form av subventionering av hyror inom bostad med särskild service LSS:

- 21 kommuner hade infört kommunalt bostadstillägg, fler av kommunerna utgick från samma regler som för beräkning för statligt bostadstillägg.
- Ca 26 kommuner använde sig av hyrestak vid hyressättning i bostad med särskild service. Hälften av de 26 kommunerna hade ett hyrestak som översteg 6 400 kr/mån som då var taket för statligt bostadstillägg.
- 17 kommuner har annan form för att underlätta höga hyreskostnader inom boende LSS, där vissa kommuner bland annat har en egen antagen hyressättningsmodell eller att hyrorna subventioneras i nyproduktion. Det fanns även kommuner som hade infört ett garantibelopp som ett personligt tillägg till kommunalt bostadstillägg för att säkerställa att den enskilde ska ha ett förbehållsbelopp kvar efter det att hyran är betald.

3.4 Sammanfattning och reflektion

Regeringens betänkande *Boende på (o)lika villkor* visar att mer än hälften av alla som bor i ett boende LSS bor i kommuner som inkluderar gemensamhetsutrymmena som en värdehöjande faktor vid beräkning av den enskildes hyra och att detta förfarande bidrar till att den enskildes hyra i boende LSS blir högre än för andra jämförbara lägenheter.

Av Sveriges 290 kommuner var det 21 kommuner som angivit att de hade infört kommunalt bostadstillägg vid tiden för regeringens betänkande *Boende på (o)lika villkor*. Vid förvaltningens genomlysning så hittade vi 14 kommuner som har infört kommunalt bostadstillägg. Gemensamt för dessa 14 kommuner är att samtliga har bidraget riktat till personer med funktionsnedsättning som bor på LSS-boende. Övervägande av kommunerna riktar även bidraget till personer under 65 år och som bor på ett SoL-boende. Endast två av kommunerna har riktat bidraget till personer med funktionsnedsättning som bor i eget ordinärt boende. Flera av de bedömningskriterier som kommunerna har för att bevilja kommunalt bostadstillägg ser förvaltningen kräver en mer omfattande handläggning för ansökningar som rör ordinärt boende än för ansökningar från personer som bor på bostad med särskild service.

Några av landets kommuner har infört ett så kallat hyrestak i bostad med särskild service. Förvaltningen ser att det inte är ändamålsenligt att införa hyrestak i nämndens boendebestand. Förfarande med att införa hyrestak kan innebära att det blir svårare för kommunen att ändra hanteringen av hyror då all förändring måste förhandlas med hyresgästföreningen. Modellen tar ej hänsyn till den enskildes egna betalningsförmåga vilket innebär att modellen blir mest gynnsam för dem som har en högre inkomst. Modellen är heller inte lämplig då den inte kan praktiseras på alla lägenheter inom nämndens bostadsbestånd då fler lägenheter hyressätts av Uppsalahem på samma sätt som för den ordinära bostadsmarknaden.

4. Uppsala kommun

Personer som beviljas bostad med särskild service har ett stort och omfattande behov av stöd och service i sin vardag och behöver bo på ett boende som är anpassat utifrån den enskildes funktionsnedsättning. Omsorgsnämnden har totalt cirka 833 personer med funktionsnedsättning som bor på bostad med särskild service SoL och LSS (inklusive ramavtals- och individplaceringar). Av dessa bor 673 personer på ett boende LSS och cirka 160 personer under 65 år på boende SoL².

Personer som bor på ett boende har liten möjlighet att själva påverka sin hyra genom att exempelvis välja boende utifrån hyresnivå eller byta till ett boende med lägre hyra. Detta beror dels på att nämnden har underkapacitet på boendeplatser, dels att boendet behöver motsvara brukarens behov av exempelvis anpassningar i lägenheten, vaken eller sovande jour nattetid, eventuell inriktning på boendet samt gruppammansättningen på boendet.

4.1 Hyressättningsprincip för boenden inom nämndens ansvarsområde

Hyran för ett helt gruppboende (lokalen) sätts genom förhandling mellan hyresvärd och hyresgäst, hyresgästen i dessa fall är kommunen. För lokaler råder det fri hyressättning och det är oftast marknadshyror som är styrande. För hyressättning av de enskilda lägenheterna i en gruppboende så förhandlas hyressättningen med hyresgästföreningen. Det är stadsbyggnadsnämnden (SBN) som ansvarar för hyressättningsförhandlingarna.

² Mätdatum 2022-08-19

Hyressättning för lägenheter i gruppboendestad utgår från det så kallade bruksvärdesystemet. Gruppboendestad är en form av bostad med särskild service där lägenheterna ligger i direkt anslutning till de gemensamma utrymmena, vanligtvis är gruppboendestäder lokaliserade i ett friliggande hus. Bruksvärde baseras på ett antal faktorer som exempelvis lägenhetens standard, gemensamma utrymmen som gård, tvättstuga, tillgång till service/avstånd till centrum. För lägenheter i gruppboendestad så räknas tillgång till gemensamhetsutrymmen som en värdehöjande faktor vilket till viss del påverkar hyressättningen för de enskilda lägenheterna.

För lägenheter i en serviceboendestad och som kommunen hyr in från bland annat Uppsalahem så har ofta fastighetsägaren redan förhandlat hyran per lägenhet med hyresgästföreningen. Dessa lägenheter hyressätts på samma vis som på den ordinarie bostadsmarknaden. Serviceboendestad är en form i bostad med särskild service där de enskilda lägenheterna ligger i samma trappuppgång eller i närliggande område som gemensamhetslokalen.

Det finns även en tredje form av lägenhet inom bostad med särskild service LSS som benämns *annan särskild anpassad bostad (ASAB)*. Dessa lägenheter är inte kopplade till någon gemensamhetslokal utan utgör en fristående lägenhet. Det är inte något personaltöd kopplat till boendeformen. Nämnden tilldelas dessa lägenheter från Uppsalahem genom den så kallade kvoten. Likt lägenheter i serviceboendestad så är det fastighetsägaren som förhandlar och hyressätter lägenheterna.

4.2 Hyressättningsprinciper för boenden hos externa leverantörer

Utöver boenden inom nämndens bostadsbestånd så köper nämnden även boendeplatser hos externa leverantörer. Förvaltningen har inte kännedom om hyrorna i de privata boendena men känner till att fler leverantörer tar hänsyn till taket för bostadstillägg vid hyressättning av de enskilda lägenheterna.

Vid kontakt med två större leverantörer inom boende LSS i Uppsala så informerar de att de i hyressättning för bostad med särskild service bland annat tar hänsyn till hur ekonomin kan se ut för den målgrupp som boendet riktar sig till. För att göra denna bedömning utgår de från aktivitets- och sjukersättningen, bostadstillägg och andra eventuella bidrag som riktar sig till målgruppen för boendet. Utifrån beräkning av dessa uppgifter maximerar de sedan hyressättningen till en hyra som ses som skälig för målgruppen att ha råd att betala.

4.3 Hyreskostnad i bostad med särskild service

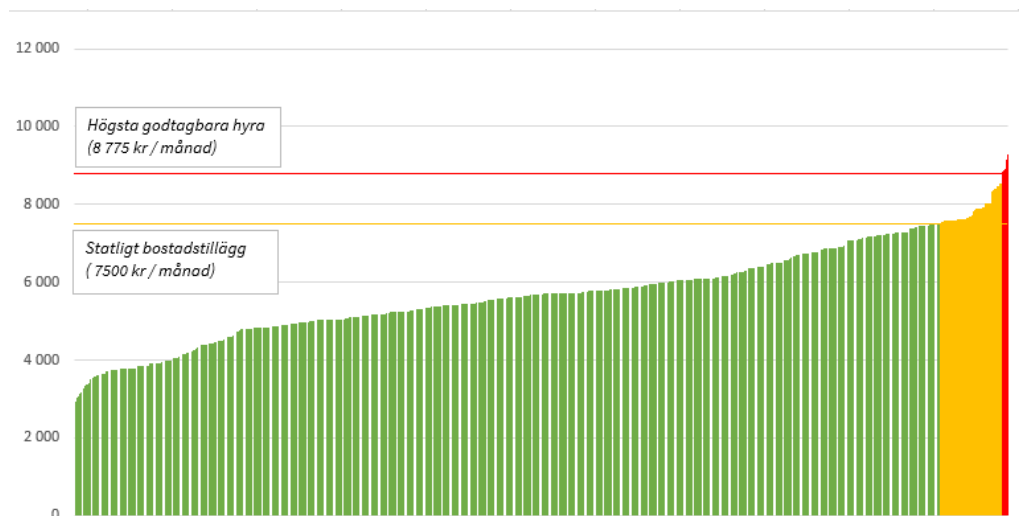
Hyrorna i nämndens boenden varierar mellan 2 910 kronor och 9 288 kronor i månaden³.

Inom nämndens boenden finns det 58 lägenheter som överstiger högsta hyran (tak) för vad som beräknas för statligt bostadstillägg vilket motsvarar 7 % av lägenheterna inom nämndens bostadsbestånd. Av dessa 58 lägenheter är 36 lägenheter bostad med särskild service LSS, 18 lägenheter särskild anpassad lägenhet (ASAB) LSS och fyra lägenheter särskild anpassad lägenhet enligt SoL.

³ Hyressättning år 2021

Antal lägenheter i nämndens bestånd som hamnar över Försäkringskassans *högsta godtagbara hyra* för bostadstillägg är 0,6 % vilket motsvarar 5 lägenheter.

Bild nedan visar på hur nämndens lägenhetsbestånd förhåller sig till taket för beräkning av statligt bostadstillägg (gränsvärde 1 gul linje) samt till Försäkringskassans högsta godtagbara hyra (gränsvärde 2 röd linje).

Ovanstående kan ställas i relation till en liknande genomlysning som förvaltningen genomförde år 2017 i samband med ett utredningsuppdrag *Rätt att välja boende* (diarienummer OSN-2017-0151). Vid tiden för den utredningen hade nämnden 108 lägenheter som hade högre hyra än vad som beräknades för det statliga bostadstillägget. Således har antal lägenheter som överstiger taket för beräkning av statligt bostadstillägg minskat med cirka 54 % inom nämndens lägenhetsbestånd.

4.4 Hyreskostnad i ordinärt boende

En genomlysning av hyreskostnader för personer med funktionsnedsättning i ordinärt boende i Uppsala kommun har inte varit möjlig att genomföra. På liknande sätt som hyror skiljer sig inom nämndens bestånd beroende på exempelvis lägenhetens storlek och standard, tillgång till service med mera så skiljer det sig även på den ordinarie bostadsmarknaden.

Flera av de lägenheter som finns inom nämndens bestånd hyressätts av Uppsalahem tillsammans med deras övriga lägenheter. Det är därmed inte någon skillnad i hyressättningsprincip för dessa lägenheter som tillhör ett boende gentemot Uppsalahems hyror för ordinärt boende.

Personer som bor i egen hyresrätt, bostadsrätt eller hus har möjlighet att påverka sin hyra genom att exempelvis välja boende utifrån hyresnivå och/eller byta boende till ett boende med lägre hyra.

4.5 Sammanfattning och reflektion

I bostad med särskild service så är det flera faktorer som har betydelse för vart den enskilde kan bo utöver antal lediga lägenheter i boenden. Hänsyn behöver tas för bland annat brukarens behov, vaken eller sovande jour och gruppsammansättningen. Det innebär att den enskilde som behöver bo på ett boende har mer begränsad möjlighet att välja boende utifrån hyresnivå till skillnad från personer med funktionsnedsättning som bor i ordinärt boende.

Den förändring som har genomförts för det statliga bostadstillägget har bidragit till att nämndens lägenheter som har en hyra som överstiger högsta hyran för vad som beräknas för statligt bostadstillägg har minskat med 54 % sedan 2017. Då fler av de lägenheter som finns inom nämndens bestånd hyressätts av Uppsalahem tillsammans med deras övriga lägenheter så ser förvaltningen att nämndens hyror i stort motsvarar hyrorna i hyreslägenheter på den ordinarie bostadsmarknaden. Av nämndens totala lägenhetsbestånd så är det några enstaka lägenheter som överstiger gränsen för Försäkringskassans föreskrifter om högsta godtagbara hyra.

Flera privata leverantörer tar hänsyn till taket för bostadstillägg, aktivitets- och sjukersättning samt andra eventuella bidrag vid hyressättning i boende LSS. Förfarandet minskar leverantörernas risk för tomma platser genom att enskilda inte tackar nej till att bo på deras boende på grund av allt för höga hyror. Förvaltningen ser en påtaglig risk att ett införande av ett kommunalt bostadstillägg kommer bidra till högre hyressättning i lägenheter hos privata leverantörer inom boende vilket skulle innebära att den enskilde inte nödvändigtvis får mer disponibel inkomst i slutändan.

5. Ekonomi

5.1 Beräkning ekonomi, brukare

För att visa på hur ekonomin kan se ut för ensamstående personer med funktionsnedsättning och som har den lägsta aktivitets- och sjukersättning har förvaltningen tagit fram räkneexempel⁴. Räkneexemplen utgår från uppgifter från Försäkringskassan och har satts i relation till riksnormen för försörjningsstöd. Riksnormen anger den summa som en person ska ha kvar för personliga- och hushållskostnader för att uppnå en skälig levnadsnivå efter att vissa kostnadsposter är betalda så som hyra, el och hemförsäkring. Habiliteringsersättningen är skattefri och ses inte som inkomst och har därmed inte tagits med vid beräkningarna.

Nedan presenteras två beräkningar och i varje tabell så finns två exempel, en för aktivitetsersättning och en för sjukersättning (över 30 år). Riksnormen för socialbidrag 2022 för ensamstående är 3 210 kronor per månad för personliga kostnader samt 1 040 kronor per månad för hushållskostnader⁵.

⁴ Förvaltningen har använt sig av de beräkningsmallar som finns tillgängliga på Socialstyrelsens och Försäkringskassans hemsidor. Förvaltningen har stämt av med arbetsmarknadsförvaltningen för att kontrollera att beräkning av exemplens ekonomi följer beräkning för försörjningsstöd i Uppsala kommun. I Uppsala kommun tas även hänsyn till kostnad för bredband och kostnadsposten har därför lagts till i beräkningsexemplen. Schablonkostnader utgår från att personen bor ensam i en lägenhet på ett rum och kök alternativt i en liten lägenhet på två rum och kök.

⁵ I personlig kostnad ingår bl.a. mat, kläder och skor, fritid, lek, hälsa och hygien. I hushållskostnader ingår bl.a. förbrukningsvaror, dagstidning, telefon.

Räkneexempel 1 är beräknad på den högsta hyran som ger rätt till statligt bostadstillägg. Räkneexempel 2 är beräknad på Försäkringskassans högsta godtagbara hyra. Vid samtliga beräkningar får exemplen mer pengar kvar att leva för än vad gränsen är för skälig levnadsnivå (riksnormen).

Beräkning 1: utifrån den högsta hyra som beräknas för statligt bostadstillägg

Exempel aktivitetsersättning till person 22 år	
bruttoinkomst	10 183 kr/mån
nettoinkomst	8 628 kr/mån
Utgift max hyra f-kassan	7 500 kr/mån
inkomst statligt bostadstillägg	6 500 kr/mån
schablonkostnad el 2400 kWh/år ⁶	540 kr/mån
schablonkostnad vatten ⁷	200 kr/mån
schablonkostnad bredband ⁸	300 kr/mån
schablonkostnad hemförsäkring ⁹	150 kr/mån
kvar att leva på	6 438 kr/mån
Riksnorm försörjningsstöd	4 250 kr/mån
Överskott/underskott i relation till riksnorm	2 188 kr/mån

Exempel sjukersättning till person från 30 år

bruttoinkomst	11 190 kr/mån
nettoinkomst	9 402 kr/mån
Utgift max hyra f-kassan	7 500 kr/mån
inkomst statligt bostadstillägg	6 500 kr/mån
schablonkostnad el 2400 kWh/år	540 kr/mån
schablonkostnad vatten	200 kr/mån
schablonkostnad bredband	300 kr/mån
schablonkostnad hemförsäkring	150 kr/mån
kvar att leva på	7 212 kr/mån
Riksnorm försörjningsstöd	4 250 kr/mån
Överskott/underskott i relation till riksnorm	2 962 kr/mån

Beräkning 2: utifrån den högsta godtagbara hyra enligt Försäkringskassans föreskrifter

Exempel aktivitetsersättning till person 22 år	
bruttoinkomst	10 183 kr/mån
nettoinkomst	8 628 kr/mån
Utgift högsta godtagbara hyra	8 775 kr/mån
inkomst statligt bostadstillägg	6 500 kr/mån
schablonkostnad el 2400 kWh/år	540 kr/mån
schablonkostnad vatten	200 kr/mån
schablonkostnad bredband	300 kr/mån
schablonkostnad hemförsäkring	150 kr/mån
kvar att leva på	5 163 kr/mån
Riksnorm försörjningsstöd	4 250 kr/mån
Överskott/underskott i relation till riksnorm	913 kr/mån

Exempel sjukersättning till person från 30 år

bruttoinkomst	11 190 kr/mån
nettoinkomst	9 402 kr/mån
Utgift högsta godtagbara hyra	8 775 kr/mån
inkomst statligt bostadstillägg	6 500 kr/mån
schablonkostnad el 2400 kWh/år	540 kr/mån
schablonkostnad vatten	200 kr/mån
schablonkostnad bredband	300 kr/mån
schablonkostnad hemförsäkring	150 kr/mån
kvar att leva på	5 937 kr/mån
Riksnorm försörjningsstöd	4 250 kr/mån
Överskott/underskott i relation till riksnorm	1 687 kr/mån

⁶ Uppskattad elförbrukning Vattenfall för 1 rok eller liten 2 rok. Uppskattad kostnad utgår från Konsumenternas energimarknadsbyrå för 2021 års priser.

⁷ Uppskattad vattenförbrukning är ca 140 liter/dygn och person och kostnad på 150–200 kr/person/månad enligt uppgift Uppsalahem.

⁸ Schablonkostnad vid försörjningsstöd i Uppsala kommun.

⁹ Schablonkostnad vid försörjningsstöd i Uppsala kommun.

5.2 Kostnad kommunalt bostadstillägg

Att införa ett kommunalt bostadstillägg innebär kostnader utöver själva bidraget för kommunen, både initialt inför införande av bidraget samt för löpande administration, handläggning och hantering av nytillkomna ansökningar samt årliga ansökningar för dem som redan har beviljats ett kommunalt bostadstillägg. Förvaltningen ser även att det kan behövas ett verksamhetssystem som underlättar handläggning, beräkning, kontroll och utbetalning av bidraget. För att säkerställa en likvärdig bedömning av vem som kan ha rätt till kommunalt bostadstillägg behöver kommunen utforma tydliga tillämpningsanvisningar.

Beräkning för vad det skulle kosta Uppsala kommun att införa kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning för ordinärt boende har inte varit möjlig att genomföra då uppgifter saknas för boendekostnaden i ordinärt boende. Kostnaden för att införa kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning i bostad med särskild service beror av ett antal vägval i regelverk och tillämpningsanvisningar. Detta har ej beräknats då utredningen inte funnit saklig grund för ett införande.

5.3 Sammanfattning och reflektion

Beräkningarna över hur ekonomin kan se ut för personer med funktionsnedsättning som har den lägsta aktivitets- och sjukersättningen visar att den med lägst inkomst från aktivitets- och sjukersättning har mer pengar kvar att leva för än gränsen för riksnormen för skälig levnadsnivå. Riksnormen för skälig levnadsnivå anger den summa som alla medborgare ska garanteras ha kvar att leva på efter att vissa utgifter är betalda. Utifrån det perspektivet så har personer med funktionsnedsättning med den lägsta inkomsten från aktivitets- och sjukersättningen en överskjutande inkomst och därmed möjlighet att kunna betala hyra som även hamnar över Försäkringskassans högsta godtagbara hyra.

Förhållandet som beskrivs ovan kan även indikera att det är relativt få personer med funktionsnedsättning som skulle ha rätt till ett kommunalt bostadstillägg inom boende SoL och LSS vilket bör ställas i relation till de kommunala kostnaderna att införa och upprätthålla system och hantering av ett sådant bidrag.

6. Sammanfattande analys och förslag på beslut

Kommunen har i uppgift att behandla alla medborgare lika. Om det föreligger sakliga skäl så kan kommunen fatta ett beslut som går emot denna regel. Vid ställningstagande av att införa kommunalt bostadstillägg bör även en avvägning göras mellan hur många som bedöms ha behov av ett sådant bidrag (kostnad utbetalningar) och den kommunala kostnaden för att införa och löpande hantera och handlägga ett sådant bidrag.

Personer med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp. Såväl inkomster som boendeformer varierar. För att ta ställning till om ett bidrag vore ändamålsenligt måste en analys göras utifrån de olika faktorer som påverkar den enskildes boendesituation och ekonomi.

Personer som bor i ordinärt boende

Personer med funktionsnedsättning och som bor på den ordinarie bostadsmarknaden i hyresrätt, bostadsrätt eller hus har möjlighet att påverka sin kostnad för boende. Förvaltningen kan inte se att denna möjlighet är mindre för personer med funktionsnedsättning än för befolkningen i övrigt. Individens möjlighet att själv påverka sina kostnader och att välja boende utifrån bland annat ett ekonomiskt perspektiv innebär att det möjligen kan saknas skäl att särbehandla denna grupp individer genom extra bidrag, då det är andra faktorer än funktionsnedsättningen som påverkar hyrans storlek.

Personer som bor i bostad med särskild service

För personer med funktionsnedsättning som bor i bostad med särskild service – vare sig denna beviljats med stöd av SoL eller LSS- finns inte samma möjligheter att själv kunna välja och byta bostad utifrån hyresnivå. För dessa personer är det andra faktorer som styr valet av boende, och förvaltningen gör ofta en matchning av individ och boendebjudande för att kunna säkerställa att lagstadgade krav uppfylls i samband med verkställigheten av dessa boendeinsatser.

I bostad med särskild service SoL betalar den enskilde omvårdnadsavgift. En ökning av den enskildes inkomst och/eller rätt till bidrag ökar den enskildes avgiftsutrymme. Det är därmed inte säkert att det vore ändamålsenligt att ge bidrag till personer i bostad med särskild service SoL eftersom det innebär att den enskilde kan få betala mer i omvårdnadsavgift för insatsen vilket får till följd att den enskilde inte nödvändigtvis får mer disponibel inkomst i slutändan.

Flera privata leverantörer tar även hänsyn till taket för bostadstillägg, aktivitets- och sjukersättning samt andra eventuella bidrag som riktar sig till målgruppen vid hyressättning i boende LSS. Det finns därför en risk att ökade bidrag leder till motsvarande hyreshöjningar för individen. I vart fall ligger hyresnivåerna utom kommunens kontroll i de fall den enskilde inte bor i en verksamhet som bedrivs av kommunens egenregi.

Sammanfattningsvis

Det finns således svårigheter i utformningen av ett bidrag – dels då det krävs sakliga skäl för att gynna denna grupp av individer, dels då det kan vara svårt att kontrollera att bidraget i slutändan leder till ökad disponibel inkomst för individen.

När det gäller den ekonomiska situationen för personer av funktionsnedsättning kan vidare konstateras följande. Vid beräkning av statligt bostadstillägg tas det hänsyn till en hyra upp till 7 500 konor per månad samt den enskildes inkomst. Således har både den enskildes inkomst och hyra betydelse för hur mycket bostadstillägg den enskilde kan beviljas. De kommuner utredningen har genomlyst beräknar det kommunala bostadstillägget för den del av hyran som överstiger Försäkringskassans föreskrifter om högsta godtagbara hyra.

Beräkningarna över hur ekonomin kan se ut för personer med funktionsnedsättning som har den lägsta aktivitets- och sjukersättningen visar att den med lägst inkomst från aktivitets- och sjukersättning har mer pengar kvar att leva för än gränsen för riksnormen för skälig levnadsnivå. Riksnormen för skälig levnadsnivå anger den summa som alla medborgare ska garanteras ha kvar att leva på efter att vissa utgifter är betalda. Utifrån det perspektivet så har personer med funktionsnedsättning med den lägsta inkomsten från aktivitets- och sjukersättningen en inkomst som överstiger riksnormen. Dessa personer har således möjlighet att kunna betala sin hyra, även om denna hamnar över Försäkringskassans högsta godtagbara hyra. Detta kan indikera att det är relativt få personer med funktionsnedsättning som skulle ha rätt till ett kommunalt bostadstillägg.

Vid genomlysning av nämndens bostadsbestånd kan förvaltningen konstatera att nämndens hyror som överstiger taket för beräkning av det statliga bostadstillägget har minskat med 54 %. Denna förändring beror till övervägande del av de förändringar som har genomförts i det statliga bostadstillägget under året. Förvaltningen kan inte se att nämndens hyror skiljer sig avsevärt från den ordinarie bostadsmarknaden men att hyror i täta gruppbestäder LSS kan ha något högre hyror då viss del av kostnaderna på gemensamhetsytorna läggs på de enskilda lägenheterna. Även om viss del av gemensamhetsytorna hyressätts på de enskilda lägenheterna så visar genomlysningen att övervägande av nämndens lägenheter ligger under taket för beräkningen av statligt bostadstillägg. Nämnden har endast ett fåtal lägenheter som överstiger Försäkringskassans högsta godtagbara hyra som då, om Uppsala kommun skulle följa övriga kommuner som har infört kommunalt bostadsbidrag, skulle kunna beviljas ett sådant bidrag.

Förvaltningens sammanfattande bedömning är således att det inte är ändamålsenligt att införa ett kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning. Kostnaden för en sådan reform vore inte heller försvarlig sett i relation till den eventuella ekonomiska effekt som reformen kan tänkas leda till för enskilda individer. Sannolikt skulle endast få personer komma ifråga för bidraget, och av dessa skulle flera personer riskera att bidraget går åt till en höjd omvårdnadsavgift eller hyreshöjningar. Förvaltningens förslag är därför att kommunalt bostadsbidrag inte införs.

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteanteckning

Handläggare:
Petra Sundström, Rikard Sörell

Vård- och omsorgsförvaltningens bemötande av remissvar från Funktionsrätt

De synpunkter som har inkommit från Funktionsrätt förändrar inte förvaltningens ställningstagande och förslag till beslut. Förvaltningen emotsätter dock inte att det kan behövas åtgärder för att förbättra ekonomin för personer med funktionsnedsättning.

Den FUB rapport som Funktionsrätt hänvisar till *Fångad i fattigdom* visar, likt förvaltningens utredning, på att en ökad inkomst för personer med funktionsnedsättning inte alltid leder till en mer disponibel inkomst för individen då den enskildes avgiftsutrymme ökar för bl.a insatser enligt Socialtjänstlagen samt för god man/förvaltare. Ett införande av kommunalt bostadstillägg kan öka den enskildes avgiftsutrymme och bidraget skulle därmed inte säkerställa en ökad disponibel inkomst för individen.

Personer med funktionsnedsättning är inte en homogen grupp. Såväl inkomster och kostnader som boendeformer varierar. De individer som har merkostnad på grund av sin funktionsnedsättning kan ha rätt till merkostnadsersättning från Försäkringskassan.

Beräkningarna av ekonomi som har ställts i relation till riksnormen och statligt bostadstillägg har förvaltningen genomfört för att få kunskap om hur ekonomin för brukare med den lägsta inkomsten förhåller sig till det belopp som alla medborgare ska garanteras ha kvar att leva på efter att vissa utgifter är betalda. Förvaltningen ser inte att det finns skäl att frångå denna jämförelse för en grupp individer med hänvisning till att dessa har insatser enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

I Uppsala kommun finns ett brett utbud av lägenheter i fler bostadsområden. Lägenheter som har tillkommit under de senaste årtiondena har byggts så att de ska vara tillgängliga. Likt hyror inom nämndens bestånd så varierar även hyrorna på den ordinära bostadsmarknaden. På den ordinarie bostadsmarknaden i Uppsala kommun råder det fortfarande bostadsbrist vilket försvårar för många medborgare att välja lägenhet och bostadsområde. Att det är svårare att få en bostad på den ordinära bostadsmarknaden i Uppsala kommun innebär inte att hyror för de tillgängliga och lediga boendena skulle vara högre för personer med funktionsnedsättning än för befolkningen i övrigt.

Funktionsrätt Uppsala kommun

Kungsgatan 64
753 41 Uppsala

Mottagare

Petra Sundström

2022-10-10

Funktionsrätts kommentarer kring "Utredning om införandet av kommunalt bostadstillägg till personer med funktionsnedsättning" (OSN-2022-00460)

Sammanfattning

Funktionsrätt Uppsala kommun anser att granskningen av förutsättningarna att införa ett kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning måste fördjupas. Målgruppens faktiska levnadskostnader måste beaktas i stället för att man utgår från riksnormen för lägsta levnadsstandard. Även utredningens slutsatser om att personer med funktionsnedsättning har samma möjlighet som övriga att välja boende på den ordinarie bostadsmarknaden bör ses över. Funktionsrätt anser till sist att kommunen bör göra om modellen för hyressättning av bostäder beviljade enligt LSS, så att tillgången till gemensamma ytor inte beaktas vid hyressättningen, i enlighet med lagens proposition.

Målgruppens ekonomiska förutsättningar

Till att börja med vill Funktionsrätt poängtera att personer med funktionsnedsättning i allmänhet lever under mycket begränsade ekonomiska omständigheter. Det gäller i synnerhet personer med lägsta aktivitets- och sjukersättning, vilka i allmänhet aldrig haft möjlighet att förvärvsarbeta. I utredningen framhålls att även dessa personer får ett ekonomiskt överskott om deras ersättning jämförs med riksnormen för lägsta levnadsstandard. Analysen är dock bristfällig då man inte beaktar de extra utgifter, utöver vad som anges i riksnormen, som personer med funktionsnedsättning i normala fall har. Det gäller sådant som färdtjänst (och vanlig taxi när färdtjänst inte fungerar), mediciner, läkarbesök och sjukvård, specialkost, tekniska hjälpmedel som inte tillhandahålls av kommunen eller regionen, för att endast nämna några. Riksnormen för lägsta levnadsstandard är därför inte relevant att nyttja vid bedömning av levnadskostnaderna för personer med funktionsnedsättning. För en bättre bild av målgruppens faktiska ekonomiska situation bör man se till FUB:s rapport "Fångad i fattigdom". I rapporten framgår att man inte rakt av kan jämföra denna grupp med andra i samhället som också har låga inkomster. Det finns därför alla skäl att ekonomiskt stödja dessa människor utöver vad som görs idag.

I 15 § 2 p. LSS åläggs kommunen att se till att de som ingår i LSS personkrets får sina behov tillgodosedda. LSS mål är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och det blir därför märklig att kommunen menar att personer som omfattas av LSS ska leva på en inkomst som är på gränsen till "riksnormen för skälig levnadsnivå". Funktionsrätt menar att man är fel ute när man anser att jämlikhet i levnadsvillkor innebära att gruppen alltid ska jämföras med dem som har det sämst ställt.

Personer med funktionsnedsättnings valmöjligheter på ordinarie bostadsmarknaden

Funktionsrätt anser även att utredningens påstående, om att personer med funktionsnedsättning som bor på den ordinarie bostadsmarknaden har samma möjlighet som befolkningen i övrigt att påverka sin kostnad för boende, inte alls stämmer överens med verkligheten. Personer med olika rörelsehinder har inte samma möjlighet att cykla eller åka kollektivtrafik, och har inte heller möjligheten att bo i flervåningshus utan hiss. Personer som är intryckskänsliga kan inte bo i områden med mycket trafik, många människor i rörelse eller andra ljud- och ljusintryck. Personer med hjärt-/lungsjukdomar eller hörselskada bör inte bo i bullerstörda hus. Den ordinarie bostadsmarknaden är mycket begränsad för personer med funktionsnedsättning i relation till övrig befolkning.

Gemensahetsytor som tillägg på hyra

Precis som utredningen lyfter blir nämndens hyror i gruppbestäder ofta högre än på ordinarie bostadsmarknad då kostnader på gemensamhetsytor läggs på den enskilda lägenheten. Att inte beakta tillgången till gemensamma utrymmen vid beräkning av hyran för lägenheter i gruppbestäder är något som Funktionsrätt lyft att Uppsala kommun bör göra under flera års tid. I propositionen (1992/93:159) för LSS framgår att avsikten var att dessa ytor inte skulle beaktas vid hyressättningen. Det kan göras även om kommunen skulle besluta att införa ett kommunalt bostadstillägg.

2022-10-11

Michael Justin

Ombudsman, Funktionsrätt Uppsala kommun